

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.951

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1\(30\).517](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1(30).517)*К. А. Гутченко**orcid.org/0000-0001-6868-4056**аспірантка кафедри адміністративного та митного права**Університету митної справи та фінансів,**юрист компанії**«Трейдереволюшн Девелопмент»*

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОЇ ПРОЦЕДУРИ ТРАНЗИТУ В УКРАЇНІ

Проблематика. Основна проблема полягає у браку досліджень відповідної тематики. Більшість наявних наукових робіт некоректно визначають поняття транзиту, що призводить до відсутності правильного розуміння терміну.

Оцінка стану літератури. У зазначеній сфері дослідження працювали такі вчені: О.М. Мельник, М.В. Мельник, М.Г. Шульга, Н.В. Осадча, І.В. Співак, І.П. Кекіш, Д.Г. Мулявка, Б.А. Кормич, Т.В. Тучак, О.В. Чуприна, О.Ф. Запорожець.

Мета – дослідити та виявити основні теоретичні проблеми у сфері митного транзиту в Україні.

Виклад основного матеріалу. У проблематиці будь-якого явища умовно можна виділити 3 основні групи проблем: теоретичні, практичні, юридичні. Саме вони у сукупності утворюють проблематику певного явища, оскільки «проблема – це складне теоретичне або практичне питання, що потребує вирішення, а проблематика – це сукупність проблем» [1].

Кожний складник проблематики відрізняється один від одного передусім джерелом походження. Для теоретичних проблем джерелом походження є наукові роботи дослідників за визначеною тематикою; джерелом практичних проблем є питання, що виникають під час реалізації та здійснення певної діяльності; джерелом юридичних проблем є нормативно-правові акти, а точніше їх норми.

Проблематика здійснення митної процедури транзиту – це явище складне та комплексне, для якого так само характерні три групи проблем, наведені вище. У цій роботі розглянемо першу групу проблем (теоретичну), а у подальших роботах будуть досліджуватись винятково юридичні та практичні проблеми здійснення митної процедури транзиту.

Перша – теоретична група проблем митної процедури транзиту, характеризується незначною кількістю робіт дослідників, які розгляда-

ли транзит через призму «процедури». За своєю суттю та міжнародним визначенням транзит є митною процедурою, що було досліджено у роботі К.А. Гутченко «Режим «митний транзит» та процедура «митний транзит»: сутність і зміст» [2]. Проблема помилкового сприйняття транзиту як режиму була спричинена неправильним перекладом терміну. Наслідком такого перекладу стало помилкове сприйняття науковцями-теоретиками терміну «митна процедура» та його різновиду «митна процедура транзит» як режиму. Такий підхід до визначення транзиту мають такі вчені, як О.М. Мельник, М.В. Мельник, М.Г. Шульга, Н.В. Осадча, І.В. Співак, І.П. Кекіш, Д.Г. Мулявка, Б.А. Кормич, Т.В. Тучак, О.В. Чуприна, О.Ф. Запорожець.

Зокрема, О.М. Мельник повністю отожднює поняття «митний режим» та «митний транзит» [3, с. 142]. М.В. Мельник сформулював визначення інституту митних режимів як комплексного міжгалузевого правового інституту права, який містить сукупність відособлених правових норм адміністративного, фінансового, цивільного, господарського, міжнародного та інших галузей права, що регулюють групу взаємозалежних суспільних відносин, які виникають під час здійснення митних процедур відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України, визначення їх правового статусу, умов оподаткування і використання після митного оформлення. Крім того, автор запропонував позбавити правового статусу такі митні режими: реімпорту, реекспорту, безмитної торгівлі, знищення або руйнування, відмови на користь держави обґрунтовано, оскільки вони, за своєю сутністю, належать до процедурних операцій і не відповідають головній меті застосування інституту митних режимів (задоволення фінансових

інтересів держави у митній сфері, підвищення ефективності функціонування національної економіки, сприяння зовнішньоекономічним стосункам тощо) [4, с. 3–4].

М.Г. Шульга так само ототожнює поняття «митний режим» і «митний транзит», перекладаючи фрагменти тексту Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур 1999 р. (далі – Кіотська конвенція 1999) так: «Спеціальний додаток Е визначає, що митний транзит – це митний режим, відповідно до якого товари транспортуються під митним контролем з одного митного органу в інший митний орган» [5, с. 7].

Аналізуючи положення Митного кодексу України 2012, Н.В. Осадча визначає митний транзит як митний режим. При цьому вона акцентує: «В Україні спостерігається тенденція збільшення оформлення вантажів у режимі транзиту. Так, у 2007 на противагу 2006 р. оформлено вантажних митних декларацій у режимі транзиту на 43,8 тис. шт. та оформлено вантажів у режимі транзиту більше на 16, 1 млн т.» [6, с. 36].

«Правовий режим переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів і митний режим співвідносяться як загальне і спеціальне. Взаємодія носіїв правових режимів (серед яких є і адміністративна діяльність), а також універсальність правових засобів, які використовуються режимами, призводить до того, що у межах загального митного режиму діють спеціальні митні режими щодо використання та розповсюдження переміщуваних через митний кордон товарів і транспортних засобів», – саме так І.В. Співак поділяє митні режими, де митний режим транзиту він відносить до спеціального режиму [7, с. 108].

І.П. Кекіш у своїй роботі «Економічний зміст митних режимів» визначає, що будь-який митний режим складається з тривірневої системи. Перший рівень – митний режим, другий – комплекс взаємопов'язаних правових норм, третій – мета переміщення. Мета переміщення включає в себе такі елементи: митну процедуру (як сукупність митних формальностей та порядок їх виконання), умову оподаткування (повна сплата митних платежів, звільнення, умовне повне звільнення або умовне часткове звільнення від платежів), правовий статус (українські, іноземні), умови використання післямитного оформлення (вільне або обмежене використання). Таким чином, автор робить висновок, що: «Економічними характеристиками митних режимів є митна процедура, умови оподаткування і використання товарів після митного оформлення, а також набутий статус товарів після застосування митного режиму, що безпосередньо чи опосередковано впливають на фінансово-економічні показники і результати діяльності учасників господарювання» [8, с. 147].

Визначаючи митний транзит як режим, Д.Г. Мулявка у своїй роботі «Роль митного режиму транзиту в економіці України» зазначає: «У науковій літературі категорія «митний режим» використовується в різних значеннях, які загалом зводяться до вирізнення загального митного режиму та спеціальних митних режимів. Загальний митний режим розуміється як постійний, загальнодержавний режим, який встановлює порядок переміщення через митний кордон України товарів, транспортних засобів та інших предметів. Митний режим існує для позначення спеціальної системи заходів та сукупності методів (прийомів), які забезпечують комплексне застосування інструментів митного регулювання, за допомогою яких здійснюється державний вплив на розвиток зовнішньоекономічних відносин. Норми-принципи загального митного режиму охоплюють усю сферу митної діяльності, поширюються на всю митну територію країни й обов'язкові для всіх суб'єктів, які підпадають під його дію» [9, с. 13].

Б.А. Кормич аналізує зміст та сутність митних режимів з позицій національного та міжнародного права, визначає характерні риси та основні елементи митних режимів. Він вважає, що митний режим виступає певною правовою оболонкою, в рамках якої окремі учасники врегульованих митним законодавством відносин реалізують свої права і обов'язки в конкретній ситуації [10, с. 88].

Досить цікавою є робота Т.В. Тучак та М.О. Могильської. У публікації «Особливості застосування митних режимів України в умовах інтеграції до ЄС» було здійснено спробу проаналізувати сучасний стан застосування митних режимів в Україні та окреслити перспективи застосування митних режимів в умовах інтеграції до ЄС. Автори визначають митний режим транзиту як такий, що «сприяє поживленню зовнішньоекономічних відносин України з іншими державами регіону. Крім того, транзит є стимулом міжнародної торгівлі за рахунок міждержавних перевезень, завантаженості транспортних шляхів, ділової активності у сфері транспортних послуг, сприяє діяльності вантажно-митних комплексів і зростанню їх кількості, а відповідно, спонукає до розвитку транспортної інфраструктури загалом» [11, с. 54].

О.В. Чуприна, узагальнюючи проведені дослідження у своїй роботі «Класифікація митних режимів у юридичній науці та законодавстві», поділяє всі митні режими на декілька груп залежно від передбачених митним законодавством умов, приписів, обмежень, заборон і вимог щодо заявлених у ці режими товарів і транспортних засобів комерційного призначення. «Відповідно, кожному режиму можна визначити таким чином: а) митні режими випуску (імпорт (випуск для вільного обігу), експорт (остаточне вивезення),

реімпорт, реекспорт); б) митні режими умовного випуску (тимчасове ввезення, тимчасове вивезення, транзит, митний склад, безмитна торгівля); в) митні режими переробки (переробка на митній території, переробка за межами митної території); г) митні режими екстериторіального типу (вільна митна зона); ґ) митні режими виключення (знищення або руйнування товарів, відмова від товарів на користь держави)» [12, с. 136].

О.Ф. Запорожець, як і всі вищезазначені вчені-теоретики, визначає митний транзит як митний режим, а також робить такі висновки у своїй роботі «Митне адміністрування в Митному союзі Євразійського економічного співтовариства»: «Одночасно напрямами розвитку митного адміністрування розглядається впровадження у галузь митної справи концепції «електронної митниці», згідно з рекомендаціями ВМО. Загалом зазначене відповідає тому курсу на удосконалення здійснення митної справи, який реалізується в Україні згідно з Концепцією реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей» від 29 жовтня 2010 року. Отже, і в Митному союзі, і в Україні існує чимало однотипних проблем в галузі митного адміністрування, які потребують невідкладного вирішення в інтересах спрощення умов для добропорядного провадження ЗЕД і підвищення рівня збирання митних доходів до державних бюджетів» [13, с. 180].

Але з огляду на визначену та досліджену проблему митної процедури транзиту ми виявляємо таку проблему, тісно пов'язану з першою, – нерозуміння сутності явища «митна процедура» у науковому середовищі. Ця проблема спричинена неможливістю деяких наукових діячів здійснення перекладів оригіналів текстів ратифікованих конвенцій (зокрема, Кіотської конвенції 1999). Оскільки, визначаючи митну процедуру транзиту як режим і спираючись на діюче нормативне визначення з виокремленням так званих «структурних складників», відбувається помилкове усвідомлення сутності поняття «митна процедура». І це відбувається логічно та закономірно, оскільки орієнтиром було обрано хибне твердження.

Висновки. З урахуванням зазначених проблем повинні здійснюватись пошуки структури, визначення, особливостей транзиту, але наразі обраний напрям є не зовсім коректним, оскільки, обираючи Митний кодекс України як основний орієнтир дослідження та аналізу, оминається увагою Кіотська конвенція 1999 та інші міжнародні нормативно-правові акти, норми яких активно імплементуються в українське законодавство.

В результаті аналізу можна дійти висновку, що неможливо проаналізувати та зрозуміти сутність певного поняття, обравши нормативно-правовий акт, який некоректно трактує сферу дослідження.

Висновки, зроблені у цій роботі, можуть бути використані у наукових, педагогічних та інших матеріалах. Було покладено початок досліджень практичних та юридичних проблем у сфері митного транзиту в Україні.

Література

1. Словник української мови : [в 11 т.]. Т. 8 / редкол. : І.К. Білодід (голова) [та ін.] ; ред. А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк. Київ : Наук. думка, 1977. С. 121.
2. Гутченко К.А. Режим митний транзит та процедура митний транзит: сутність та зміст. *Правова позиція*. 2017. №2. С. 31–43.
3. Мельник О.М. Характеристика транзиту як виду митного режиму. *Європейські перспективи. Серія : Фінансове право*. 2013. № 12. С. 140–144.
4. Мельник М.В. Інститут митного режиму в митному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / М.В. Мельник. Київ : Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2016. 24 с.
5. Шульга М.Г. Митний режим транзиту і практика правознавства. *Електр. наук. фах. вид. Національного університету «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»*. 2013. Вип. 2. С. 1–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_2_43.
6. Осадча Н.В. Митні режими як інструмент упровадження митної політики. *Економічний вісник Донбасу. Серія : «Макроекономіка»*. 2009. №15 (1). С. 30–41.
7. Співак І.В. Митний режим транзиту. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 105–110.
8. Кекіш І.П. Економічний зміст митних режимів. *Наука молода*. 2014. №21. С. 140–147.
9. Мулявка Д.Г. Роль митного транзиту в економіці України. *Eurasian Academic Research Journal*. 2016. № 3. С. 13–17.
10. Кормич Б.А. Митні режими як інститут митного права. *Митна справа*. 2013. № 6. С. 86–92.
11. Тучак Т.В., Могильська М.О. Особливості застосування митних режимів України в умовах інтеграції до ЄС / Т.В. Тучак, М.О. Могильська. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Серія: «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». 2018. № 6 (17). С. 52–55.
12. Чуприна О.В. Класифікація митних режимів у юридичній науці та законодавстві. *Право та інновації*. 2015. № 2. С. 133–139.
13. Запорожець О.Ф. Митне адміністрування в Митному союзі Євразійського економічного співтовариства. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія: «Міжнародна економіка та менеджмент»*. 2012. № 2. С. 176–180.

Анотація

Гутченко К. А. Теоретичні проблеми здійснення митної процедури транзиту в Україні. – Стаття.

У статті було здійснено поділ проблем здійснення митної процедури транзиту на 3 основні групи: теоретичні, практичні, юридичні. З огляду на даний поділ, було детально вивчено першу групу проблем – теоретичну. Здійснені дослідження та набуті висновки є підставами для здійснення подальших пошуків знань та досліджень, зокрема, другої та третьої груп проблем у сфері митного транзиту. Крім того, роз'яснено відмінності між термінами «проблематика» та «проблема», перше з яких є збірним поняттям, яке своєю чергою складається з різних груп проблем.

На основі аналізу численних наукових робіт та публікацій здійсненого дослідження було виявлено дві основні теоретичні проблеми, що існують у науковому середовищі. По-перше, неправильне розуміння терміну «транзит». Причиною такого розуміння є обрання науковцями за основний орієнтир Митного кодексу України 2012, більшість положень якого не відповідають нормам міжнародних нормативно-правових актів (у тому числі статтям Кіотської конвенції 1999). По-друге, нерозуміння терміну «митна процедура», який отожднюється з термінами «адміністративна процедура», «адміністративне провадження», «адміністративний процес» тощо. Лише невелика кількість науковців розглядають транзит як процедуру, базуючись на міжнародних нормах. Обравши орієнтиром Митний кодекс України 2012, оминається увагою оригінальне положення імплементованих нормативно-правових актів, що є недопустимим. Було з'ясовано, що така ситуація є результатом нерозуміння науковцями мови оригіналу тексту, що є прийнятним за своєю суттю. Але нерозуміння тексту та здійснення неправильного перекладу перекладачами, а надалі прийняття перекладеного акту законодавцями є неприйнятним.

З огляду на викладене у статті запропоновано переглянути всі імплементовані положення, але лише після детального аналізу оригіналу тексту Кіотської конвенції 1999, Митного кодексу ЄС та інших нормативно-правових актів.

Ключові слова: транзит, митна процедура, митний режим, Кіотська конвенція 1999, митне законодавство.

Summary

Hutchenko K. A. Theoretical problems of customs transit procedure in Ukraine. – Article.

The article divides the problems of customs transit procedure into 3 main groups: theoretical, practical, le-

gal. In view of this division, the first group of problems – the theoretical one – was studied in detail. The researches carried out and the lessons learned are the grounds for further search of knowledge and research, in particular, the second and third groups of problems in the field of customs transit. In addition, the differences between the terms “problematic” and “problem” are explained, the first of which is a collective concept, which in turn consists of different groups of problems.

Based on the analysis of numerous scientific papers and publications of the conducted research, 2 main theoretical problems that exist in the scientific environment were identified: first, misunderstanding of the term “transit”. The reason for this understanding is the election of scientists as the main benchmark of the Customs Code of Ukraine 2012, most of which do not comply with the norms of international legal acts (not only, but also articles of the Kyoto Convention 1999). Second, a misunderstanding of the term customs procedure, identifying it with the terms “administrative procedure”, “administrative proceedings”, “administrative process”, etc. Only a small number of scientists view transit as a procedure based on international standards. By choosing the reference of the Customs Code of Ukraine 2012, the original provisions of the implemented normative legal acts are ignored, which is inadmissible. It has been found that such a situation is the result of misunderstanding by the scholars of the language of the original text, which is acceptable in nature. However, misunderstanding the text and translating it incorrectly by translators is still unacceptable by lawmakers.

In view of the above, the article proposes to review all the implemented provisions, but only after a thorough analysis of the original text of the 1999 Kyoto Convention, the EU Customs Code and other regulations.

Key words: transit, customs procedure, customs regime, Kyoto Convention 1999, customs legislation.